

ODABIR NOSIVIH I ZAVRŠNIH SLOJEVA ASFALTOG KOLNIKA

Luka Krnić, dipl.ing.

Seminar
ASFALTNI KOLNICI
Zagreb, 06.-07. veljače 2014.

POJMOVI

▶ PROJEKT ASFALTOG KOLNIKA

- Sastavni dio građevinskog projekta – projekta kolničke konstrukcije
- *Mora dokazati da će građevina (asfaltni kolnik) tijekom građenja i projektiranog uporabnog vijeka ispunjavati bitne zahtjeve mehaničke otpornosti i stabilnosti, sigurnosti u korištenju i zaštite od buke*
- *Projektirani uporabni vijek – 20 godina*

POJMOVI

- ▶ DIMENZIONIRANJE ASFALTNOG KOLNIKA
  - Određivanje ukupne debljine i sastava slojeva asfaltnog kolnika
    - Utjecaj prometnog opterećenja na zamor materijala
    - Nosivost ostalih slojeva kolničke konstrukcije
    - Hidrološke i klimatske okolnosti

DIMENZIONIRANJE

AASHTO metoda (*American Association of State Highway Transportation Officials*) dopunjena provjerama mjerodavnih naprezanja i deformacija na dodirnim površinama pojedinih slojeva asfaltnog kolnika

- ▶ projektno razdoblje
- ▶ vozna sposobnost površine kolnika na kraju projektog razdoblja
- ▶ klimatski i hidrološki uvjeti
- ▶ materijal donjih nosivih slojeva
- ▶ prometno opterećenje
- ▶ vrsta i kvaliteta materijala primijenjenih u konstrukciji

DIMENZIONIRANJE

▶ PROJEKTNO RAZDOBLJE

- minimalno 20 godina ako projektom nije određeno drugačije ali ne kraće od 10 godina

▶ VOZNA SPOSOBNOST POVRŠINE KOLNIKA

- *Indeks vozne sposobnosti* – pk
  - $pk = 5$ – novi i idealno ravni kolnik
  - $pk = 0$ – potpuno uništeni kolnik

Minimalna vrijednost pk pri kraju projektnog perioda 2,5 za AC i DC i 2,0 za županijske i lokalne ceste

DIMENZIONIRANJE

▶ PROMETNO OPTEREĆENJE

- Broj komercijalnih vozila (ukupna masa vozila ≥ 3500 kg) koja tijekom 24 sata prijeđu promatranim presjekom prometnice
- Ukupan broj prijelaza standardnog ekvivalentnog osovinskog opterećenja od 80 kN u projektiranom periodu od n godina – T_n
- Šest grupa prometnog opterećenja

Grupa prometnog opterećenja	Broj prijelaza komercijalnih vozila [vozila/dan]	Broj prijelaza osovinskog opterećenja od 80 kN na 20 godina – T_n
Vrlo lako	<30	do 2×10^5
Lako	30–80	od 2×10^5 do 6×10^5
Srednje	80–300	od 6×10^5 do 2×10^6
Teško	300–800	od 2×10^6 do 6×10^6
Vrlo teško	800–3000	od 6×10^6 do 2×10^7
Izuzetno teško	>3000	iznad 2×10^7

DIMENZIONIRANJE

Asfaltni slojevi po svom položaju i funkciji u asfaltnom kolniku mogu biti:

- Habajući
- Vezni
- Nosivi
- Nosivo–habajući
- zaštitni

ASFALJNI SLOJEVI

- ▶ Bitumenske mješavine za nosive slojeve
  - Asfaltbeton (eng. *Asphalt Concrete*)- *AC base*
- ▶ Bitumenske mješavine za vezne slojeve
  - Asfaltbeton (eng. *Asphalt Concrete*)- *AC bin*
  - Porozni asfalt (eng. *Porous Asphalt*) - *PA*
- ▶ Bitumenske mješavine za nosivo-habajuće slojeve
  - Asfaltbeton (eng. *Asphalt Concrete*)- *AC surf*
  - Asfaltbeton (eng. *Asphalt Concrete*)- *AC base*

ASFALJNI SLOJEVI

- ▶ Bitumenske mješavine za habajuće slojeve
  - Asfaltbeton (eng. *Asphalt Concrete*) – *AC surf*
  - Asfaltbeton za vrlo tanke slojeve (fran. *Beton Bitumineux Tres Mince*) – **BBTM**
  - Splitmastiksasfalt (eng. *Stone mastix asphalt*) – **SMA**
  - Lijevani asfalt (eng. *Mastic Asphalt*) – *MA*
  - Porozni asfalt (eng. *Porous Asphalt*) – *PA*
- ▶ Površinske obrade – *PO*
- ▶ Tankoslojne asfaltne prevlake izrađene hladnim postupkom (eng. *Slurry surfacing*) – *SS*

OZNAČAVANJE

Oblik oznake bitumenske mješavine prema HRN EN 13108-1,5,7			Nacionalni dio oznake	
AC/BBTM/SMA/MA/PA	<i>D</i>	bitumen	<i>agregat</i>	<i>mješavina</i>

AC (surf/bin/base)/BBTM/SMA/MA/PA – oznaka za *tip bitumenske mješavine*

D – najveće zrno agregata u bitumenskoj mješavini (mm)

bitumen – oznaka vrste i tipa upotrijebljenog bitumena

agregat – oznaka smjese upotrijebljenog agregata (*AG1* do *AG9*)

mješavina – oznaka tipa bitumenske mješavine s obzirom na fizikalno-mehanička svojstva

SASTAVNI MATERIJALI

SASTAVNI MATERIJALI

▶ **BITUMEN**

- *Cestograđevni bitumen*
- *Tvrđi cestograđevni bitumen*
- *Polimerom modificirani bitumen*
- *Razrijeđeni i omekšani bitumen*

▶ **AGREGAT**

- *Prirodni agregat*
- *Industrijski agregat*
- *Reciklirani agregat*

▶ **DODACI**

CESTOGRAĐEVNI BITUMEN

HRN EN 12591						
Tehničko svojstvo	Tip					
	20/30	35/50	50/70	70/100	160/220	
Penetracija na 25°C (Pen), 0,1 mm	20 - 30	35 - 50	50 - 70	70 - 100	160 - 220	
Točka razmekšanja (PK), °C	55 - 63	52 - 60	46 - 54	43 - 51	35 - 43	
Točka loma po Fraassu, °C	-	≤ -5	≤ -8	≤ -10	≤ -15	
Indeks penetracije	- 1,5 do +0,7					
Otpornost na otvrdnjavanje pri 163 °C (HRN EN 12607-1)						
Promjena mase, %(m/m)	≤ 0,5	≤ 0,5	≤ 0,5	≤ 0,8	≤ 1,0	
Zadržana penetracija, %	≥ 55	≥ 53	≥ 50	≥ 46	≥ 37	
Porast točke razmekšanja (PK), °C	≤ 10	≤ 11	≤ 11	≤ 11	≤ 12	

POLIMEROM MODIFICIRANI BITUMEN

HRN EN 14023					
Tehničko svojstvo		Tip			
		10/40-65 E/P	25/55-55 E/P	45/80-65 E/P	40/100-65 E
Penetracija na 25°C (Pen),		10 - 40	25 - 55	45 - 80	40 - 100
Točka razmekšanja (PK), °C		≥ 65	≥ 55	≥ 65	≥ 65
Točka loma po Fraassu, °C		≤ -5	≤ -10	≤ -18	≤ -18
Elastični povrat na 25 °C, %		≥ 50/NR	≥ 50/NR	≥ 80/NR	≥ 80/NR
Stabilnost pri skladištenju	Δ PK, °C	≤ 5	≤ 5	≤ 5	≤ 5
	Δ Pen,	NR	NR	NR	NR
Otpornost na otvrdnjavanje (HRN EN 12607-1)					
Promjena mase, %(m/m)		≤ 0,5	≤ 0,5	≤ 0,5	≤ 0,3
Zadržana penetracija, %		≥ 60	≥ 60	≥ 60	≥ 60
Porast točke razmekšanja, °C		≤ 8	≤ 8	≤ 8	≤ 8
Pad točke razmekšanja, °C		≤ 2	≤ 2	≤ 2	≤ 2
Elastični povrat na 25 °C, %		≥ 50/NR	≥ 50/NR	≥ 70/NR	≥ 70/NR

AGREGAT – Habajući slojevi

	Tehnička svojstva	Primjenske kategorije smjese agregata				
		AG1	AG2	AG3	AG4	AG5
Krupni agregat 2/4, 4/8, 8/11, 11/16	Granulometrijski sastav (nadzrnje i podzrnje)	$G_{C90/15}$ $G_{C90/10}$				
	Najveći dopušteni razred otpornost na predrobljavanje metodom «Los Angeles»	LA_{20}			LA_{30}	
	Najmanji dopušteni razred otpornosti agregata na polirnost	PSV_{50}			$PSV_{Dekl.30}^{NR}$	PSV_{Dekl30}
	Najveći dopušteni razred otpornosti na smrzavanje-odmrzavanje ili magnezijev sulfat	F_1 ili MS_{18}				
	Prionjivost bitumenskog veziva	$\geq 80 \% (6h)$				
Sitni agregat 0/2 (drobljeni)	Granulometrijski sastav	G_{F85}, G_{TC10}				
	Porijeklo	PSV_{50}	$PSV_{ekl.30}^{NR(c)}$			
Miješani agregat 0/4 (drobljeni)	Granulometrijski sastav	G_A90				
		G_{TC10}			G_{TCNR}	
	Porijeklo	$PSV_{Dekl.30}$		$PSV_{Dekl.30}^{NR}$	$PSV_{Dekl.30}$	

AGREGAT – Nosivi i vezni slojevi

	Tehnička svojstva	Primjenske kategorije smjese agregata		
		AG6	AG7	AG8
Krupni agregat 4/8, 8/16, 16/22, 22/32 , 16/32	Granulometrijski sastav (nadzrnje i podzrnje)	$G_C 90/15$		$G_C 90/20$
	Najveći dopušteni razred otpornost na predrobljavanje metodom «Los Angeles»	LA_{30}		
	Najveći dopušteni razred indeksa oblika	SI_{20}		SI_{25}
	Najveći dopušteni razred upijanja vode za ocjenu otpornosti na smrzavanje i odmrzavanje	WA_{241}		WA_{242}
	Najveći dopušteni razred otpornosti na smrzavanje-odmrzavanje ili magnezijev sulfat	F_1 ili MS_{18}		
	Prionjivost bitumenskog veziva	$\geq 70 \% (6h)$		
Miješani agregat 0/4 (drobljeni)	Granulometrijski sastav	$G_A 90, G_{TC} 10$		
	Najveći dopušteni razred udjela sitnih čestica	f_{10}		
	Najveći dopušteni razred kvalitete sitnih čestica	$MB_F 10$		

SASTAV I SVOJSTVA

NOSIVI SLOJ – sastav

Asfaltbeton za nosive slojeve (base) HRN EN 13108-1 (empirijski pristup)		M1-E	M2-E
		AC 16 base AC 22 base AC 32 base	
Sastavni materijali	Oznaka agregata	AG6	AG6 do AG 9
	Cestograđevni bitumen	35/50 50/70	50/70 70/100 160/220
	Polimerom modificirani bitumen	25/55-55 10/40-65 45/80-65 45/80-60	
	Reciklažni asfaltni agregat	DA	

NOSIVI SLOJ – svojstva

Udio šupljina, V, %	$V_{\min 5}$	
	$V_{\max 8}$	
Ispuna šupljina bitumenom, VFB, (%)	$VFB_{\min NR}$	$VFB_{\min 55}$
	$VFB_{\max NR}$	$VFB_{\max 80}$
Najmanji omjer indirektna vlačne čvrstoće, ITSR, (%)	$ITSR_{70}$	$ITSR_{NR}$
Najveća brzina deformacije, WTS_{AIR} (mm/10 ³ ciklusa)	$WTS_{AIR 0,07}^{(d)}$	$WTS_{AIR NR}$
Najveća relativna dubina kolotruga, PRD_{AIR} (%)	$PRD_{AIR 7,0}$	$PRD_{AIR NR}$
Najmanji udio šupljina u agregatu, $VMA_{\min}$, %	$VMA_{\min NR}$	

VEZNI SLOJ – sastav

Asfaltbeton za vezne slojeve (bin) HRN EN 13108-1 (empirijski pristup)		M1-E	M2-E
		AC 16 bin AC 22 bin	AC 11 bin AC 16 bin AC 22 bin
Sastavni materijali	Oznaka agregata	AG6	
	Cestograđevni bitumen	35/50 50/70	35/50 50/70
	Polimerom modificirani bitumen	25/55-55 10/40-65 45/80-65 45/80-60	25/55-55 45/80-65
	Reciklažni asfaltni agregat	DA	

VEZNI SLOJ – svojstva

Udio šupljina, V , %	$V_{\min 4}$	$V_{\min 4}$
	$V_{\max 7}$	$V_{\max 7}$
Ispuna šupljina bitumenom, VFB , (%)	$VFB_{\min NR}$	$VFB_{\min 55}$
	$VFB_{\max NR}$	$VFB_{\max 80}$
Najmanji omjer indirektna vlačne čvrstoće, $ITSR$, (%)	$ITSR_{80}$	$ITSR_{80}$
Najveća brzina deformacije, WTS_{AIR} (mm/10 ³ ciklusa)	$WTS_{AIR 0,05}$	$WTS_{AIR 0,07}$
Najveća relativna dubina kolotruga, PRD_{AIR} (%)	$PRD_{AIR 5,0}$	$PRD_{AIR 7,0}$
Najmanji udio šupljina u agregatu, $VMA_{\min}$, %	$VMA_{\min NR}$	

HABAJUĆI SLOJ – sastav

Asfaltbeton za habajuće slojeve (surf) HRN EN 13108-1 (empirijski pristup)		M1-E	M2-E	M3-E	M4-E
		AC 11	AC 8 AC 11	AC 8 AC 11	AC 4 AC 8 AC 11 AC 16
Sastavni materijali	Oznaka agregata	AG1 do AG 2		AG1 do AG4	AG1 do AG 5, AG 9
	Cestograđevni bitumen	-	35/50 50/70	50/70 70/100	50/70 70/100 160/220
	Polimerom modificirani bitumen	25/55-55 45/80-65 45/80-60	25/55-55 45/80-65 45/80-60	25/55-55 45/80-65 45/80-60	
	Reciklažni asfaltni agregat	NE	DA		

HABAJUĆI SLOJ – svojstva

	M1-E	M2-E	M3-E	M4-E
Udio šupljina, V %	$V_{\min 3,5}$	$V_{\min 3,5}$	$V_{\min 3}$	$V_{\min 2,5}$
	$V_{\max 6}$	$V_{\max 6}$	$V_{\max 6}$	$V_{\max 5,5}$
Ispuna šupljina bitumenom, VFB (%)	$VFB_{\min NR}$	$VFB_{\min NR}$	$VFB_{\min 65}$	$VFB_{\min 70}$
	$VFB_{\max NR}$	$VFB_{\max NR}$	$VFB_{\max 83}$	$VFB_{\max 86}$
Najmanji omjer indirektno vlačne čvrstoće, ITSR (%)	$ITSR_{80}$	$ITSR_{80}$	$ITSR_{80}$	$ITSR_{70}$
Najveća brzina deformacije, WTS_{AIR} , (mm/10 ³ ciklusa)	$WTS_{AIR 0,07}$	$WTS_{AIR 0,07}^{(d)}$	$WTS_{AIR NR}$	
Najveća relativna dubina kolotraga, PRD_{AIR} (%)	$PRD_{AIR 7,0}$	$PRD_{AIR 7,0}$	$PRD_{AIR NR}$	
Najmanji udio šupljina u agregatu, $VMA_{\min}$, %	$VMA_{\min NR}$			

HABAJUĆI SLOJ – sastav

SMA HRN EN 13108-5		M1	M2	M3
		SMA 8 SMA 11 SMA 16	SMA 4 SMA 8 SMA 11 SMA 16	SMA 8 SMA 11 SMA 16
Sastavni materijali	Oznaka agregata	AG1	AG1 do AG2	AG4
	Cestograđevni bitumen	-	50/70 35/50	
	Polimerom modificirani bitumen		25/55-55 45/80-65 45/80-55	
	Reciklažni asfaltni granulat		NE	

HABAJUĆI SLOJ – svojstva

SMA HRN EN 13108-5		Tipovi bitumenskih mješavina SMA		
		M1	M2	M3
		SMA 8 SMA 11 SMA 16	SMA 4 SMA 8 SMA 11 SMA 16	SMA 4 SMA 8 SMA 11
Volumetrijska Svojstva HRN EN 13108-20 točka D2	Udio šupljina, V (%) (V/V)	$V_{\min 3,0}$	$V_{\min 3,0}$	$V_{\min 4,0}$
		$V_{\max 6,0}$	$V_{\max 6,0}$	$V_{\max 7,0}$
	Ispuna šupljina bitumenom, VFB (%)	$VFB_{\min NR}$	$VFB_{\min NR}$	$VFB_{\min 71}$
		$VFB_{\max NR}$	$VFB_{\max NR}$	$VFB_{\max 80}$
Osjetljivost na vodu HRN EN 13108-20, točka D3	Najmanji omjer indirektno vlačne čvrstoće, $ITSR$ (%)	$ITSR_{80}$	$ITSR_{70}$	$ITSR_{NR}$
Otjecanje veziva HRN EN 13108-20	Najveći razred ocjeđivanja veziva	$D_{0,3}$	$D_{0,3}$	$D_{0,6}$
Otpornost na trajne deformacije HRN EN 13108-20	Najveća brzina deformacije, WTS_{AIR} , mm/10 ³ ciklusa	$WTS_{AIR 0,05}$	$WTS_{AIR 0,07}$	$WTS_{AIR NR}$
	Najveća relativna dubina kolotraga, PRD_{AIR} (%)	$PRD_{AIR 5,0}$	$PRD_{AIR 5,0}$	$PRD_{AIR NR}$

HABAJUĆI SLOJ - sastav

		<i>M1</i>	<i>M2</i>
		Porozni asfalt, PA HRN EN 13108-7	
Sastavni materijali	Oznaka agregata	AG1	AG2, AG3,AG4
	Cestograđevni bitumen	-	50/70
	Polimerom modificirani bitumen	40/100-65 45/80-55 45/80-65	
	Reciklažni asfaltni agregat	NE	

HABAJUĆI SLOJ - sastav

		<i>M1</i>	<i>M2</i>
Lijevani asfalt, MA HRN EN 13108-6		MA 8 MA 11	MA 4 MA 8 MA 11
Sastavni materijali	Oznaka agregata	AG1 do AG 4	AG1 do AG5
	Cestograđevni bitumen	20/30 35/50	
	Polimerom modificirani bitumen	25/55-55 10/40-65	-
	Reciklažni asfaltni agregat	NE	

KRITERIJI ZA ODABIR

- ▶ *Prometno opterećenje*
  - *6 grupa prometnog opterećenja – broj prijelaza osovinskog opterećenja od 80 kn na n godina (T_n)*
  - *Kategorije reprezentativnih motornih vozila*
    - *Autobusi*
    - *Teretna vozila*
      - *Kombi vozila sa i bez prikolice*
      - *Laka teretna vozila*
      - *Srednje teška teretna vozila*
      - *Teška teretna vozila*
      - *Teška teretna vozila i tegljači s prikolicom i poluprikolicom*
  - *Iskorištenost vozila – faktor ekvivalencije FE*
  - *Geometrijske karakteristike kolnika i trase – širina traka, poprečni i uzdužni nagib*

KRITERIJI ZA ODABIR

- ▶ *Grupa brzine prometa*
  - *Spori promet*
  - *Brzi promet*

- ▶ *Klimatske okolnosti*
  - *Mediterranska klima*
  - *Kontinentalna klima (blaga i oštra)*

ODABIR

Grupa prometnog opterećenja	Oznake tipa bitumenske mješavine i primjenska oznaka agregata						
	Habajući sloj				Vezni sloj		Nosivi sloj
	AC surf	SMA	BBTM	PA	AC bin	PA	AC base
Vrlo lako	M4-E AG1 do AG4	-	M4 AG1 do AG4	M2 AG2 do AG4	-	-	M2-E AG6 do AG8
Lako		-			-		
Srednje	M1-E, M1-F M2-E, M2-F M3-E, M3-F AG1 do AG3	M1, M2 AG1, AG2	M1, M2, M3 AG1 AG2	M1, M2 AG1 do AG4	-	M1 AG1 do AG2	M2-E, M2-F AG6
Teško	M1-E, M1-F M2-E, M2-F AG1, AG2, AG5	M1, M2 AG1 AG2	M1, M2 AG1 AG2	M1, M2 AG1 , AG2	-	M1 AG1 do AG2	M2-E, M2-F AG6
Vrlo teško	M1-E, M1-F AG1 do AG2	M1 AG1	M1, M2 AG1, AG2	M1 AG1, AG2	M1-E, M1-F AG6	M1 AG1, AG2	M1-E, M1-F AG6
Izuzetno teško							

ODABIR – zaštitni sloj hidroizolacije

Vrsta bitumenske mješavine		Zaštitni sloj hidroizolacije		
		Tip bitumenske mješavine	Bitumen	Agregat
Asfaltbeton (AC)	AC 11 bin	M2-E M2-F	Cestograđevni ⁽¹⁾ Polimerom modificirani	AG4
	AC 16 bin			AG6
	AC 22 bin ⁽²⁾			
Splitmastiksasfalt (SMA)	SMA 8	M3	Polimerom modificirani	AG4
	SMA 11			
	SMA 16			
Lijevani asfalt (MA)	MA 11	M1	Cestograđevni ⁽¹⁾ Polimerom modificirani	AG4

⁽¹⁾ lako i vrlo lako prometno opterećenje
⁽²⁾ samo u slučaju izvedbe dvoslojnog ili višeslojnog brtvenog sloja

DEBLJINE ASFALTNIH SLOJEVA

Veličina najvećeg zrna (mm)	Kontinuirane granulometrijske krivulje (AC)		Diskontinuirane granulometrijske krivulje (SMA, BBTM, PA)		Izravnavajući slojevi (AC)	
	Najmanje (mm)	Najviše (mm)	Najmanje (mm)	Najviše (mm)	Najmanje (mm)	Najviše (mm)
4	16	23	14	19		
8	25	39	20	31	9	39
11,2	32	52	25	41	12	52
16	42	71	33	55	17	71
22,4	56	97			23	97
31,5	76	133				

▶ ***HVALA NA PAŽNJI !***